

210100, Navoiy shahri, Navoiy
ko'chasi, 39b

210100, Navoi city, Navoi street,
39 b

Tel: (79) 223-50-79

e-mail: i.karmana@sud.uz

**ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ НОМИДАН
ҲАЛ ҚИЛУВ ҚАРОРИ**

Навоий шахри

2022 йил 21 апрель

4-2101-2202/476-сонли иш

Кармана туманлараро иқтисодий суди судьяси Б.Джумаев раислигида, судья ёрдамчиси М.Жамиловнинг котиблигида, Қизилтепа туман фермер, деҳқон хўжаликлари ва томорқа ер эгалари кенгашининг даъвогар “Янги Ҳаёт” фермер хўжалиги манфаатида жавобгар “Baxt Textile” масъулияти чекланган жамияти шаклидаги қўшма корхонасига нисбатан тақдим этган даъво аризаси бўйича ишни даъвогар рахбари Ҳ.Фармонов, жавобгар вакиллари У.Норов (14.02.2022 йилдаги 01/79-сонли ишончномага асосан), Д.Ражабов (04.04.2022 йилдаги 1035-сонли ордерга асосан) иштирокида бўлиб ўтган очик суд мажлисида кўриб чиқиб, қуйидагиларни

А Н И Қ Л А Д И:

Қизилтепа туман фермер, деҳқон хўжаликлари ва томорқа ер эгалари кенгаши даъвогар “Янги ҳаёт” фермер хўжалиги (бундан буён матнда - даъвогар) манфаатида жавобгар “Baxt Textile” масъулияти чекланган жамияти шаклидаги қўшма корхонасига (бундан буён матнда - жавобгар) нисбатан судга даъво аризаси билан мурожаат қилиб, жавобгардан 46.510.483 сўм асосий қарз, 23.255.241 сўм пеня ва 6.976.572 сўм жарима ундиришни сўраган.

Суд мажлисида иштирок этган даъвогар вакили даъво талабини қўллаб-қувватлаб, топширилган маҳсулот учун тўловлар тўлаб берилмаганлиги, кечиктирилганлигини билдириб, даъво талабини тўлиқ қаноатлантиришни сўради.

Суд мажлисида иштирок этган жавобгар вакиллари даъвогарга топширилган маҳсулоти учун тўловлар тўлиқ тўлаб берилганлиги, ҳозирги кунда қарздорлик мавжуд эмаслиги, Кармана туманлараро иқтисодий суди томонидан биринчи инстанцияда ҳамда Навоий вилоят суди томонидан апелляция инстанциясида ҳам 2019-2020 йилларда топширилган пахта ашёси бўйича тўловлар кўриб чиқилганлигини билдириб, даъво талабини рад этишни сўради.

Ишдаги мавжуд ҳужжатлардан ва суд муҳокамасида аниқланишича, тарафлар яъни даъвогар ва жавобгар ўртасида 05.02.2019 йил 212-сонли ва 24.12.2019 йилда 76-сонли пахта хом ашёсини харид қилиш бўйича контрактация шартномалари тузилган.

Шартнома шартларига кўра даъвогар 2019 йилнинг ҳосилидан жавобгарга 20 тонна 80.000.000. сўмлик, 2020 йилнинг ҳосилидан 16 тонна

68.800.000 сўмлик пахта хом ашёсини етказиб бериш, жавобгар эса даъвогардан ушбу маҳсулотни қабул қилиб олиш ва муаян нарх бўйича ҳақини тўлаш мажбуриятини ўз зиммасига олган.

Ўзбекистон Республикаси Фуқаролик кодексининг (кейинги ўринларда ФК деб юритилади) 236-моддасига кўра, мажбуриятлар мажбурият шартларига ва қонун ҳужжатлари талабларига мувофиқ лозим даражада бажарилиши керак.

Даъвогар даъво талабида жавобгар томонидан 2019 ва 2020 йиллар давомида топширилган пахта хом ашёси учун 46.510.483 сўм миқдордаги пул маблағларини тўламасдан келганлиги, шу сабабли шартноманинг 5.7 бандига асосан 23.255.241 сўм пеня ҳамда 6.976.572 сўм жарима ҳисоблаб тўланган почта харажатлари билан бирга жавобгардан жами 76.763.896 сўм ундиришни сўраган.

Ишдаги мавжуд ҳужжатлар, яъни тарафлар ўртасида расмийлаштирилган юк хатлари ҳамда “ТК-17” шаклларида кўра даъвогар томонидан жавобгарга 2019 йилда 22.120 кг, 2020 йилда 28.790 кг миқдорда пахта хом ашёси топширилган.

Топширилган пахта хом ашёсининг селекцион нави, авлоди, терим услуби, лаборатория натижалари бўйича унинг саноат нави, синфи, физик вазни, ифлослик даражаси, ҳисобий вазни, намлиги, кондицион вазни, 0,5 %лик чегирма, қуриштиш, тозалаш-ташиш харажатлари каби хусусиятларидан келиб чиқиб Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлигида 03.09.2007 йилда 1711-сон билан руйхатдан ўтказилган “Пахта хом ашёсига харид нархини ва пахта толасининг улгуржи нархини шакллантириш тартиби тўғрисида”ги Низомга асосан ишлаб чиқилган “Пахта хом-ашёси учун унинг сифат кўрсаткичларини ҳисобга олган ҳолда ҳисоб китоб қилиш тўғрисида”ги Тартиб қоидалари асосида 2019 йил учун топширилган пахта хом ашёсини кондицион вазни 21.026 кг, қиймати 75.304.973 сўм, 2020 йилда топширилган пахта хом ашёсини кондицион вазни 28.394 кг, қиймати 140.692.285 сўм белгиланган.

Даъвогар эса даъво аризасига илова этилган ҳисоб китобларида эса, топширилган пахта хом ашёсининг ҳақиқий вазнидан яъни 2019 йилда топширилган 22.121 кг учун 77.357.970 сўм, 2020 йилда топширилган 28.790 кг учун 143.091.283 сўм ҳисоблаган ва етказиб берилмаган ва кўрсатилмаган хизматлар учун 46.510.483 сўм пул маблағлари асоссиз равишда пахта ҳосили тўловидан чегириб қолинган деган ваз асосида судга даъво киритган.

Шунингдек, Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлиги ҳузуридаги Х.Сулаймонова номидаги Республика суд экспертизаси маркази Навоий вилоят бўлими томонидан 2021 йил 30 июлда ўтказилган экспертиза ҳулосасида ҳам даъвогар томонидан жавобгарга топширилган пахта хом ашёсининг 2019 йилдаги ҳақиқий миқдори 22.121 кг, чегирмалардан сўнг (ифлослиги намлиги) кондицион миқдори 21.026 кг.ни ташкил этиши, 2020 йилдаги ҳақиқий миқдори 28.790 кг, чегирмалардан сўнг (ифлослиги намлиги) кондицион миқдори 28.394 кг.ни ташкил этишлиги аниқланган.

Ишдаги мавжуд ҳужжатлар ҳамда Навоий вилоят судининг 2021 йил 10 декабрдаги қарорига кўра, жавобгар томонидан даъвогарга 2019 йилда

47.526.700 сўм ва 2020 йилда 39.234.342 сўм пул маблағлари тўланадиган пул маблағларидан етказиб берилган маҳсулотлар ва кўрсатилган хизматлар учун пул маблағлари чегириб қолинган.

Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг “Пахта тўқимачилик ишлаб чиқаришни ташкил этишнинг замонавий шакллари жорий этиш чора тадбирлари тўғрисида”ги 25.01.2018 йилдаги 53-сонли қарорининг 6-банди биринчи хатбошисига кўра пахта-тўқимачилик ишлаб чиқариш учун пахта хом ашёси етиштириш мақсадида ажратиладиган маблағлар фермер хўжалигининг махсус ҳисоб рақамига, шунингдек, пахта тўқимачилик ишлаб чиқаришлари ташкилотчилари билан тузилган шартномалар асосида пахта-тўқимачилик ишлаб чиқаришлари ташкилотчилари, моддий техника ресурслари етказиб берувчилар ва хизматлар кўрсатувчи ташкилотларга ўтказилиши белгиланган.

Бундан ташқари тарафлар ўртасида тузилган шартномаларнинг 2.4-банди е) кичик бандига кўра, Харидор Хўжаликни дала майдонларини шудгорлаш, чигит экиш учун тайёрлаш, экиш, ғўзани парваришлаш, агротехник тадбирларни ўтказиш, транспорт, нефт, ёқилғи-мойлаш, агрокимё, менерал ўғитлар, материаллар, товар эҳтиёт қисм, озиқ-овқат билан таъминлаш, аъзолик бадалларини ўтказиб бориш талабини бажаришда, ҳосил якуни билан ҳисоб-китоб қилиш шарти билан молиялаштириш мажбуриятини олган.

Шунингдек, Навоий вилоят судининг 2021 йил 10 декабрдаги қарори билан даъвогар томонидан 2019 ва 2020 йиллар давомида жавобгарга топширган пахта хом ашёси учун тўловлар тўғри ҳисобланиб, мазкур тўловлар ҳисобидан топширилган маҳсулот ва кўрсатилган хизматлар учун чегирмалар асосли равишда ушлаб қолинган деб топилган.

ИПКнинг 73-моддасига кўра, иқтисодий суднинг илгари кўрилган иш бўйича қонуний кучга кирган ҳал қилув қарори билан аниқланган ҳолатлар суд худди шу шахслар иштирок этаётган бошқа ишни кўраётганида янгидан исбот қилинмайди.

Мазкур ҳолат ишда иштирок этувчи шахслар тушунтиришлари, ишдаги ёзма далиллар, шартнома, бир томонлама таққослаш далолатномаси, маълумотнома ва бошқа ҳужжатлар билан ўз исботини топади.

Шунингдек, даъвогарнинг 46.510.483 сўм қарздорликни ундириш талаби асослантирилмаган ҳамда асословчи ҳужжатлар билан исботлаб берилмади.

ИПК 68-моддасига кўра ишда иштирок этувчи ҳар бир шахс ўз талаблари ва эътирозларига асос қилиб келтираётган ҳолатларни исботлаши керак.

Шунга кўра, даъво талабида кўрсатилган важлар эса ишдаги мавжуд ҳужжатлар, тўпланган далилар асосида ўз исботини топмаганлиги ҳамда Навоий вилоят судининг қарори балан фермер хўжалигига топширилган пахта хом ашёси учун 2019-2020 йиллардаги тўловлар тўғри ҳисобланганлиги тўғрисидаги қарори мавжудлиги, ушбу қарор қонуний кучда эканлиги сабабли даъво талабини рад этишни лозим топади.

Шунингдек, даъвогар даъво талабида кечиктирилган кунлар учун 23.255.241 сўм пеня ундиришни сўраган.

Тарафлар ўртасида тузилган шартноманинг 5.4-бандига кўра, тайёрловчи хўжаликка тўлов муддати ўтказиб юборилган ҳар бир кун учун муддати ўтказиб юборилган тўлов суммасининг 0.4 фоизи миқдорида бироқ, муддати ўтказиб юборилган тўлов суммасининг 50 фоизидан ортиқ бўлмаган миқдорда пеня тўлаши белгиланган.

Даъвогарнинг пеня ундириш талаби асоссиз. Чунки даъвогарнинг пеня ундириш талаби 46.510.483 сўм асосий қарз деб ҳисоблаган қарздорликдан келиб чиққан. Даъвогарнинг асосий қарз ундириш талаби рад этилганлигини инобатга олиб, пеня ундириш талабини ҳам рад этишни лозим деб топади.

Бундан ташқари, даъвогар 6.976.572 сўм жарима ундиришни ҳам сўраган.

Ўзбекистон Республикаси Олий хўжалик суди Пленумининг “Мажбуриятларни бажармаганлик ёки лозим даражада бажармаганлик учун мулкӣ жавобгарлик тўғрисидаги фуқаролик қонун ҳужжатларини қўллашнинг айрим масалалари ҳақида”ги 2007 йил 15 июндаги 163-сон қарорининг 13-бандига кўра, қонунда ёхуд тарафлар келишувида пул мажбуриятларини бажаришни кечиктирганлик учун қарздорнинг неустойка (пеня) тўлаш мажбурияти кўзда тутилиши мумкин. Бундай ҳолатларда суд шундан келиб чиқиши керакки, агар қонунда ёки шартномада тўғридан-тўғри бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса, кредитор пул мажбуриятини бажармаганлиги учун зарар етказилганлиги ҳолатини ва зарарнинг миқдорини исботламаса ҳам, ушбу чоралардан бирини қўллаш ҳақидаги талабни қўйишга ҳақли.

Шунга кўра, суд даъвогарнинг 6.976.572 сўм жарима ундириш талабини рад этишни лозим деб топади.

ИПК 118-моддасининг биринчи қисмига кўра, суд харажатлари ишда иштирок этувчи шахсларнинг қаноатлантирилган даъво талаблари миқдорига мутаносиб равишда уларнинг зиммасига юклатилади.

Шу сабабли суд, ишни кўриш билан боғлиқ бўлган давлат божини даъвогар зиммасига юклашни, бироқ, Қизилтеа туман фермер, деҳқон хўжаликлари ва томорқа ер эгалари кенгаши ишнинг натижаси бўйича ҳам давлат божи тўлашдан озод этилганлиги сабабли давлат божини ундирмасликни, олдиндан тўланган 21.600 сўм почта харажатларини даъвогар зиммасига қолдиришни лозим топади.

Юқоридагиларга кўра, Ўзбекистон Республикаси Иқтисодий процессуал кодексининг 118, 176, 179-моддаларини қўллаб, суд

Қ А Р О Р Қ И Л Д И:

Даъвогарнинг даъво талабини қаноатлантириш рад этилсин.

Мазкур ҳал қилув қарори устидан бир ойлик муддатда апелляция тартибида Навоий вилоят судига шикоят (протест) киритиши мумкин.

Судья

Б.Джумаев

